

HABERLER

Louis Delaporte +

Fransa'dan haber aldığımıza göre Profesör Louis Delaporte, Fransa'nın işgali esnasında Almanlar tarafından sürülmüş olduğu Buchenwald temerküz kampında ölmüştür. Böylelikle eski Önasya bilimlerinin belli başlı mümessimlerinden birini kaybetmiş oluyoruz.

Louis Delaporte, 1874'te Saint-Hilaire - du - Harcouët (Manche)'da doğmuştur. Doktorasını İsviçre'de Fribourg üniversitesinde yapmıştır. 1922'den beri Paris'te Katolik Üniversite'de profesör, aynı zamanda Louvre Müzesinde müdür muavini idi.

L.Delaporte, aramca filolojisiyle başlamış, École des Hautes Études' de tezini suryanî bir metin üzerine vermiş, birçok Mezopotamya tabletlerinde çivi yazısıyle yazılan akkadça metne ilâve edilen aramca sözleri araştırmış (*Epigraphes araméens des tablettes cunéiformes*, 1912), son zamanlara kadar da Collège de France'da aramca yazitları üzerine ders vermiştir. Sümeroloji sahasında, Telloh (Lagaş)'ta elde edilen İstanbul müzesinde bulunan Üçüncü Ur sülalesi devrine ait metinleri yayınladı (*Textes de l'époque d'Ur. Inventaire des tablettes de Tello, IV*, 1912).

L. Delaporte'un en kıymetli eserleri, birçok müze ve koleksiyonlarda bulunan Önasya mühürleri kataloklarıdır. Bu cümleden, 1901' de Musée Guimet, 1910'da Bibliothèque Nationale, 1920 ve 1923'te

D'après des nouvelles arrivées de France, le professeur Louis Delaporte est mort dans le camp de concentration de Buchenwald où il avait été emmené par les Allemands pendant l'occupation de la France. Avec lui nous avons perdu un des représentants les plus connus des études du Proche-Orient.

Né en 1874 à Saint - Hilaire - du - Harcouët (Manche), Louis Delaporte acquit son degré de docteur - ès lettres à l'Université de Fribourg (Suisse). Dès 1922 il était professeur à l'Institut Catholique de Paris et en même temps conservateur-adjoint au Musée du Louvre.

Delaporte commença par la philologie araméenne. Sa thèse à l'Ecole des Hautes Etudes était sur un texte syrien ; en 1912, il publia une étude sur les "Epigraphes araméens des tablettes cunéiformes," et jusqu'aux derniers temps il donnait des cours sur l'épigraphie araméenne au Collège de France. Sur le champ de l'assyriologie, il publia des "Textes de l'époque d'Ur," (Inventaire des tablettes de Tello, IV, 1912), conservés au musée d'Istanbul.

Mais les travaux les plus importants de L. Delaporte sont les catalogues de sceaux orientaux dans les différents musées et collections. Ainsi il publia, en 1909, le catalogue du Musée Guimet ; en 1910, celui de la Bibliothèque

iki cilt olarak Louvre Müzesi mühür koleksiyonlarının kataloklarını yayınlı�arak Önasya arkeolojisi için çok kıymetli malzemeyi, temiz bir metotla tasnif edilmiş bir şekilde bilim arkadaşlarına tanıtmıştır.

Birinci cihan harbinden sonra Hititoloji yeni bir bilim şubesi olarak ortaya çıktı¤i zaman Delaporte, ilgisini bu yeni sahaya yöneltti. Eticenin çözülmlesi işine fa'al bir şekilde iştirak etmemekle beraber Delaporte, bilhassa yapılan araştırmaların neticelerini bir araya toplayarak Hititolojinin—genel olarak Önasya bilimlerinin de—öğretilmesine ve geniş bir okuyucu kitlesına tanıtılmasına çok yardım etmiştir. Şekil listesi (*Syllabaire hittite cunéiforme*, 1929), gramer (*Éléments de la grammaire hittite*, 1929), lâtin harfleriyle ve çivi yazısıyle basılan metinler ve sözlük'ten (*Textes hittites en transcription*, *Textes en écriture cunéiforme et Vocabulaire*, 1933) teşekkür eden “Etice el kitabı,” (*Manuel de langue hittite*), bu gün bile derslerde kullanılmaktadır. Gramerin mevcudu kalmamış olduğundan Delaporte, 1935'te “Çiviyazılı Etice’yi okumak için” (*Pour lire le hittite cunéiforme*) adlı kısa bir ders kitabı daha çıkarmıştır.

Etilerin tarihi ve kültürü hakkında genel bilgi ihtiiva eden “Etiler,” (*Les Hittites*) adlı kitap, 1936'da “L'évolution de l'humanité,” serisinde çıktı. Delaporte, buna benzer bir şekilde daha önce Mezopotamya kültürünü tanıtan bir kitap yazmıştı (*La Mésopotamie, les civilisations babylonienne et assyrienne*, 1923); bu kitabın bir ingilizce (1925), bir de almanca tercümesi

Nationale; en 1920 et 19 23 (en deux volumes) celui du Musée du Louvre. Dans ces catalogues il présente un matériel de la plus grande valeur pour l'archéologie orientale, classé fié avec une méthode aprofondie.

Quand, après la première guerre mondiale, l'hittitologie se développait comme nouvelle branche de l'orientaliste, Delaporte prêta un vif intérêt à ce nouveau champ de travail. S'il ne prenait pas une part active dans le déchiffrement de la langue hittite, c'est en réunissant et vulgarisant les résultats acquis de l'hittitologie—and des études concernants le Proche-Orient en général—qu'il livrait des contributions de valeur. Son “Manuel de langue hittite,” comprenant un “Syllabaire hittite cunéiforme,” et des “Éléments de la grammaire hittite,” (1929), des “Textes hittites en transcription,” “Textes hittites en écriture cunéiforme,” et un “Vocabulaire,” (1933), sont en usage dans les cours du Hittite jusqu'à maintenant. La grammaire étant épousée, Delaporte publia, en 1935, un cours abrégé de cette langue, intitulé “Pour lire le hittite cunéiforme.” En 1936 parut le livre “Les Hittites,” (dans la série “L'évolution de l'humanité”), donnant un aperçu de l'histoire et de la civilisation hittites. Du même genre, Delaporte avait publié, en 1923, un livre sur “La Mésopotamie, les civilisations babylonienne et assyrienne,” qui a été traduit en anglais (1925) et en allemand (1933). En 1938, il publia un livre d'introduction aux études d'histoire du

(1933) çıkmıştır. Daha geniş bir sahayı kaplayan, zengin bibliyografya ve kronolojik listelerle bütün Önasya tarihinin ana hatlarını ihitiba eden bir ders kitabı, 1938'de şu ad altında yayınlanmıştır: "Les peuples de l'orient méditerranéen, I: Le Proche-Orient asiatique.."

Bu eserlerden başka Delaporte, bir dergi çıkarmak ve kazılar yapmak maksadıyla Fransa'da bir Eti Cemiyeti kurmakla bilhassa Hititolojinin gelişmesine yardım etmiştir. Birinci ciltten sonra kapanan "Kleinasiatische Forschungen," adlı alman Hititoloji dergisinden sarfınazar edilirse, Société des Études Hittites et Asianiques'in 1932'den beri yayinallyı Revue Hittite et Asianique, sırıf Hititoloji'ye hasredilmiş biricik dergidir. İlkinci cihan harbinin ortasına kadar çıkmaga devam eden bu dergide, bütün dünya bilginlerinin makaleleri çıkmıştır. Ebedi Şef Atatürk'ün ve sonra Millî Şef İsmet İnönü'nün yüksek himayelerinde bulunan cemiyet, Delaporte'un idaresinde 1931'de Has Hüyük, 1932,33,38 ve 1939'da da Malatya yakınındaki Arslantepe'de kazılar yapmıştır. Arslantepe kazısı, bilhassa heykel ve kabartmalarla süslü bir saray kapısının meydana çıkması dolayısıyle önemlidir. Kazı raporunun ilk cildi, "Malatya, Arslantepe, fasc. I: La porte des lions," adı altında 1940'ta L. Delaporte tarafından yayınlanmıştır. Fakat bu rapor çıkmadan önce, arslanlı kapının Ankara müzesinde onarılması için lüzumlu malumatı bize verdiğinden dolayı Delaporte'a bilhassa minnettarız. Ne yazık ki, ilk defa 1910'da İstanbul-

Proche-Orient sous le titre: "Les peuples de l'orient méditerranéen, I: Le Proche-Orient asiatique..", orné d'une riche bibliographie et de tableaux chronologiques.

Apart ces ouvrages c'est surtout en fondant la "Société des Etudes Hittites et Asianiques," société envisageant l'édition d'une revue et l'entreprise des fouilles, que L. Delaporte a contribué à la promotion des études hittitologiques. Si l'on met à part les "Kleinasiatische Forschungen," revue hittitologique allemande qui, malheureusement, n'a vu qu'un seul volume, la "Revue Hittite et Asianique," est le seul périodique spécialisé dans les études hittites qui existe. Dans cette revue qui continuait de paraître jusqu'au milieu de la deuxième guerre mondiale, on trouve des articles des savants de toutes nations. La Société qui a pu gagner le haut patronage des Présidents de la République Turque, Atatürk et İsmet İnönü, a entrepris des fouilles en Turquie, sous la direction de L. Delaporte, à Hashyük (1931) et Arslantepe près de Malatya (1932,33,38 et 39). A Arslantepe, c'est surtout la découverte d'une porte de palais, ornée de sculptures, qui est d'importance. Le premier fascicule du rapport sur ces fouilles parut en 1940: L. Delaporte, "Malatya. Arslantepe, fasc. I: La porte des lions..". Mais, même avant la publication de ce rapport, M. Delaporte a bien voulu nous communiquer tous les détails de sa découverte nécessaires à la reconstruction de cette porte au Musée d'Ankara, générosi-

la gelen ve 1937'de İkinci Türk Tarih Kongresine istirak edip kongre üyeleriyle beraber Alacahöyük, Boğazköy ve Ankara'yı gezmiş olan Delaporte, bulduğu kapının müzede tamamlanmış şeklini görümedi! Delaporte'un Fransız-Türk müsterek bilim çalışmalarında büyük önem kazanan eserinin kendisiyle beraber ölmeliğini, ölümünden sonra başkaları tarafından devam ettirileceğini umuyoruz.

Prof. Dr. H. G. Güterbock

té dont nous lui sommes très reconnaissants. C'est bien dommage que Delaporte, qui visita la Turquie pour la première fois en 1910 et, en 1937, prit part au Congrès Historique d'İstanbul et visita, avec les membres de ce congrès, les sites d'Alacahöyük et de Boğazköy, n'ait pu voir la porte d'Arslan tepe dans son état complété dans le musée! Espérons que son œuvre, qui contribua beaucoup à la collaboration scientifique entre la Turquie et la France, ne soit pas morte avec lui mais continuée par d'autres après la mort de Louis Delaporte.

Prof. Dr. H. G. Güterbock

Henri Maspero, +

Oğlu Hür Fransızlara iltihak ettiğinden zevcesiyle birlikte Almanya'da Buchenwald temerküz kampına götürülen Henri Maspero'nun orada öldürülüğü haberini henüz aldık.

Maspero ile Fransız sinolojisi ikinci dünya harbine üç en büyük temsilcisinden ikincisini kaybetmiştir. 1939 de M. Granet ölmüştü. Maspero ile Granet araştırma tarzlarından birbirlerinden temamen farklı idiler, fakat her ikisi de kendi aralarında büyük Fransız sinoloji *tradition*-unu devam ettiriyorlardı. Granet üzere, Durkheim sosyoloji mektebi daha çok tesir ettiği halde Maspero daha ziyade tarihçi kalmıştır. Sinolojinin muhtelif problemleri üzerinde yaptığı araştırmalar en büyük dikkat ve ihtimamın bir örne-

Erst jetzt erreicht uns die Nachricht, dass Henri Maspero im Konzentrationslager Buchenwald den Tod gefunden hat, in das er zusammen mit seiner Frau gebracht wurde, weil sein Sohn in der französischen Freiheitsbewegung tätig gewesen war.

Mit Maspero hat die französische Sinologie in diesem Kriege den zweiten ihrer drei grossen Vertreter verloren: 1939 starb M. Granet. Maspero und Granet waren beide in der Art ihres Forschens ganz voneinander verschieden, aber beide führten die grosse Tradition der französischen Sinologie in ihrer Weise fort. Während auf Granet stark die Durkheim'sche soziologische Schule eingewirkt hat, ist Maspero immer mehr Historiker

ğidir; bugün sinolojinin miyar kitapları arasındadırlar. Burada yalnız bir kaç istikamet verici kitabından bahsedeceğim: Daha 1910' da "İmparator Ming'in rüyası ve elçi göndemesi hakkında" (BEFEO 1910) adlı bir inceleme yayınlamıştır, bunda Budizm'in rivayet edildiği tarzda doğu Asya'ya gelmeyip bir çok yollardan ve çok daha önce geldiği ispat edilmişdir. İlk o, doğu Asya kavimlerinin Budizmin taşıyıcıları olarak rol oynadıklarına işaret etmiştir. Onun nazariyesi bugün umumî olarak kabul edilmiştir. Yalnız el kitaplarında hâlâ eski, yanlış rivayet bulunmaktadır. 1924 de *Journal Asiatique* de "Chou-king'de efsanevi masallar," adında bir makale yayımlamıştır; bunda "Vesikalar kitabı," nda Çin'in eski zamanlarından bahsedilen kısımların, tarihten değil fakat tarihi şekilde yazılmış efsanelerden bahsedildiğini ispat edilmiştir. Bu görüş örnek verici olmuştur ve bilahare Çin kültürünün teşekkülü hakkindaki fikirlerimize temamen yeni bir istikamet vermiştir. Bu hususta ilk adımları Maspero "Çin medeniyetinin doğusu," (*Annales de géographie* 1926) adlı makalesinde ve "Eski Çin," (Paris 1927) adlı kitabında atmıştır; bundan sonra yapılan kazılar Maspero'nun tezini tasdik ediyor ve genişletiyorlar. En son eserlerinden biri "Çin Dili," dir (*Conférences de l'Institut de Linguistique de l'Université de Paris, Année 1933*, Paris 1934). Bu eser mütehassis olmamış herkes tarafından ilgi ve zevkle okunabilecek şekilde yazıldığı gibi, çince nin kuruluşu hakkında temamen

geblieben. Seine Untersuchungen über verschiedene Probleme der Sinologie sind ein Muster an wissenschaftlicher Akribie und Sorgfalt; sie gehören heute zu den Standartbüchern der Sinologie. Ich erwähne hier nur einige seiner richtunggebenden Werke; 1910 schon erschien seine Untersuchung "Le songe et l'ambassade de l'empereur Ming (BEFEO 1910)," in der er bewies, dass der Buddhismus nicht auf die Weise nach Ostasien gelangt ist, die die Tradition angibt, sondern dass er auf mehreren Wegen und viel früher schon nach China eingedrungen ist; er hat als erster dabei auf die Rolle der zentralasiatischen Völker als Vermittler des Buddhismus hingewiesen. Seine Theorie ist heute allgemein angenommen - nur in populären Büchern findet man immer noch die alte Version. 1924 erschien im *Journal Asiatique* ein Artikel "Les légendes mythologiques dans le Chouking," in welchem er bewies, das das sogenannte "Buch der Urkunden," in den Teilen, die die älteste Zeit Chinas behandeln, keine Geschichte bringt, sondern Mythen in historisierter Form. Diese Auffassung ist richtunggebend geworden und hat später zu einer vollständigen Neuorientierung unserer Vorstellungen über die Bildung der chinesischen Kultur geführt. Die ersten Schritte hierzu tat Maspero selbst in einem Artikel "Les origines de la civilisation chinoise (Annales de géographie 1926)," und in dem Buch "La Chine antique," (Paris 1927); die danach einsetzenden Ausgrabungen bestätigten und er-

yeni fikirler ihtiva etmektedir.

Etüdleriyle ilmimiz üzerinde bıraktığı tesirler ne kadar büyükse "Collège de France," da verdiği takrirleriyle bütün memleketlerden gelen öğrencileri üzerinde bıraktığı şahsi tesiri de o kadar büyük olmuştur.

Prof. Dr. W. Eberhard

weiterten zugleich Maspero's Thesen. Eine seiner letzten Arbeiten ist eine Studie "La langue chinoise," (Conférences de l'Institut de Linguistique de l'Université de Paris, Année 1933. Paris 1934), die so geschrieben ist, dass auch jeder Nichtfachmann sie mit Interesse und Freude lesen wird, die aber zugleich eine grosse Reihe vollkommen neuartiger Gedanken über den Aufbau der chinesischen Sprache bringt.

So gross wie sein Einfluss durch seine Arbeiten auf unsere Wissenschaft gewesen ist, so gross ist auch sein persönlicher Einfluss auf seine Schüler gewesen, die seine Vorlesungen im „ Collège de France,“ hören konnten, Schüler aus allen Nationen.

Prof. Dr. W. Eberhard.

Üçüncü Coğrafya Meslek Haftası

(İzmir, 19-26 Eylül 1945)

Şimdiye kadar Ankara'da Fakültemiz binasında yapılmakta olan coğrafya meslek haftaları bu yıl ilk defa olarak başkentimiz dışına naklolundu. Coğrafya konusu üzerinde ilmî konuşma ve tartışmaların gördüğü ilgi veraigbetten cesaret alan Türk Coğrafya Kurumu Genel Merkez Kurulu bu yılın ilmî toplantı yeri olarak yurdumuzun önemli bir kültür merkezi olan

19 Eylül Çarşamba öğleden önce

« « « « «

20 « Perşembe « «

İzmir'i seçti. Başkentten, İstanbul'dan ve diğer yerlerden gelen üyelerle İzmirli meslektaşlar 19 Eylül sabahı İzmir Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulunda toplandılar. İzmir Valisi sayın Şefik Soyer adına Millî Eğitim Müdürü arkadaşımız Reşat Tardu tarafından açılan meslek haftasında aşağıdaki konferanslar verildi:

Ali Macit Arda: Coğrafyada nüfus fazlalığı problemi

Cemal Arif Alagöz: Nur (Amanos) dağlarında ve Adana Toroslarında sayfiye yaylacılığı

İbrahim Hakkı Akyol: Batı Anadolu morfolojisine toplu bir bakış

20 Eylül Perşembe öğleden önce

21 « Cuma « «

« « « « «

« « « ögleden sonra

« « « « «

22 « Cumartesi öğleden önce

« « « « «

Cevat R. Gürsoy: Samsun gerisinde Karadeniz geçiş iklimi

Ahmet Ardel: Ege bölgesinde fiziksel şartların beserî hayat üzerine etkisi

Needet Egeran: Türkiyede yeni yapılan jeolojik ve tektonik etütlerin Alp tektonik bilgileri üzerindeki tamamlayıcı etkileri

Niyazi Çitakoğlu: Geyhan yarma vadisi
Nuriye Asım Pınar: Ege havzasının tektoniği

İsmail Yalçınlar: Manyas havzasında geomorfolojik görüşler

Selçuk Trak: Küçük Menderes boyunda ekonomik görüşler

Dört güne siğdirilan bu ilmî konferanslardan sonra üç gün de gezilere verildi: 23 Eylül Pazar günü Çamaltı Tuzla gezildi. Dünyanın belli başlı tuzlalarından biri olan bu yerde denizden ne şekilde tuz elde edildiği görüldü. 24 Eylül Pazartesi günü ise Urla ve Çeşme belediyelerinin tahsis ettiği otobüslerle Çeşme'ye gidildi. Yolda İzmir körfezinin güney kıyıları, Çeşme kalesi, kaplıca ve plajı görüldü. İzmir'den buraya kadar 90 kilometre tutan güzergâhta coğrafya gözlemleri yapıldı. Nihayet 25 Eylül Salı günü de otorayla Selçuk'a gidilerek Selçuk ve Efes harabeleriyle Kuşadası ziyaret olundu. Küçük Menderes tarafın-

dan doldurulmadan önce ilk Çağın önemli bir limanı olan Efes ve ondan daha eski Ayasluğ gerçekten pek önemli bir inceleme konusudur. Burada Yunan, Roma, Bizans ve Selçuk devirlerine ait eserler hakkında izahat alındıktan sonra, Egenin çok güzel olmakla beraber faaliyetten düşmüş bir başka şehri olan Kuşadası'na gidiildi ve aynı gün İzmir'e dönündü.

Ziyaret edilen yerlerde değerli idarecilerimizin ve halkımızın yüksek ilgisiyle karşılanan Coğrafya Haftası üyeleri bu sayılı günlerin unutulmaz hatırlarını daima saklıyacaklardır.

C. A.